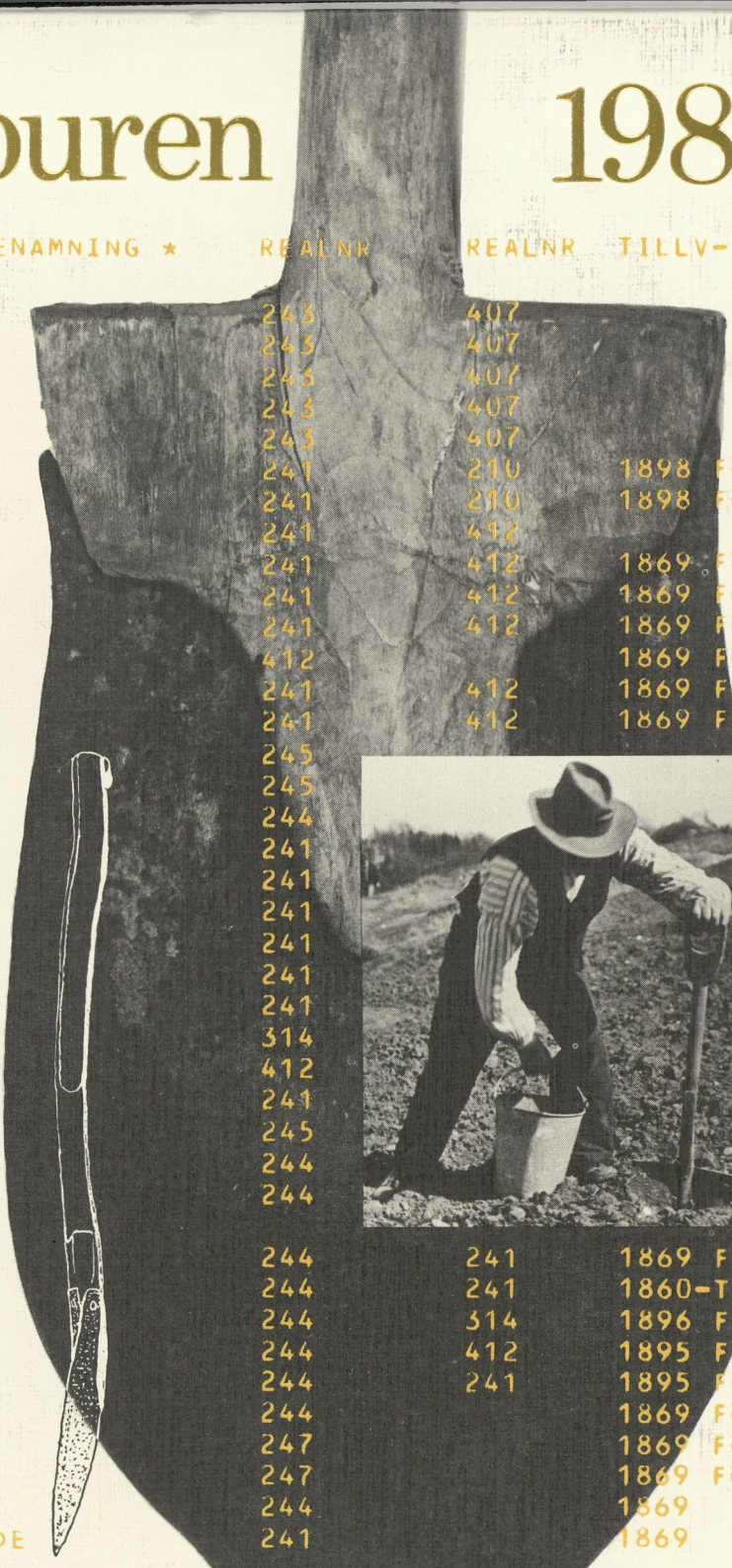


REALNR TILLY-TID

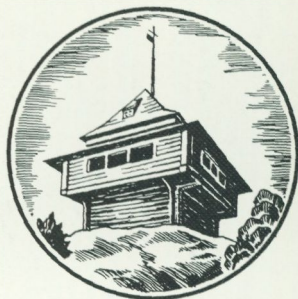


243	407	
243	407	
243	407	
243	407	
243	407	
241	210	1898 FORE
241	210	1898 FORE
241	412	
241	412	1869 FORE
241	412	1869 FORE
241	412	1869 FORE
412		1869 FORE
241	412	1869 FORE
241	412	1869 FORE
245		
245		
244		
241		
241		
241		
241		
241		
314		
412		
241		
245		
244		
244		



244	241	1869 FORE
244	241	1860-T
244	314	1896 FORE
244	412	1895 FORE
244	241	1895 FORE
244		1869 FORE
247		1869 FORE
247		1869 FORE
244		1869
241		1869

Fataburen



1983

Nordiska museets och Skansens årsbok

Redaktör: Arne Biörnstad
Redaktionssekreterare: Berit Nordin

Summaries translated into English by
John Hogg

Omslagsarrangemang: Håkan Lindström
Om inte annat anges tillhör bildmaterialet Nordiska museet
© Nordiska museet och respektive artikelförfattare
Tryckt hos Bohusläningens Boktryckeri AB, Uddevalla 1983
ISSN 0348-971X

Konservering av stickade plagg i Nordiska museet

Marie-Louise Wulfcrona-Dagel

Den tidigaste uppgiften om stickade plagg, som vi har i Sverige, är den om Erik XIV:s stickade silkesstrumpor. Konungen beställde dessa från England och priset han fick betala för dem lär ha varit av samma storlek som en kammartjänare hade i årslön. Det var med andra ord ett mycket exklusivt plagg.

Olaus Magnus (1490–1557) skriver i sin "Historia om de nordiska folken" att den gotländska ullen exporterades till Rom och var mycket eftersökt. Man använde den i sina baretter, den under renässansen mycket omtyckta huvudbonaden. Rom var då ett modecentrum och stickkunskapen var där tidigt kända. Olaus Magnus skriver ingenting om stickning, men det är ju möjligt att denna kontakt även tillförde gotlänningarna stickningskunskaper.

Det är dokumenterat att man vid 1600-talets mitt hade lärt sig konsten att sticka. I prosten Osbecks undersökning av södra Hallands folk- och näringsliv finns uppgiften om en tradition att det var där man i större utsträckning började sticka. Dessa uppteckningar gjordes vid 1700-talets mitt. Han har till och med namngivit Magna Brita Craacu som förmedlare av kunskapen. Hon var holländska och gift med en svensk ämbetsman, som på 1650-talet var ägare till Wallens säteri i Våxtorps socken. Stickningskonsten spred sig sedan därifrån ut över landet.

Det äldsta stickade föremålet i Nordiska museet är en importerad silketröja från mitten av 1600-talet. Museets äldsta svenska stickade föremål är några koftor från 1700-talets mitt. Deras mönster härledes

från de stickade importerade silketröjorna. Dessa stickade koftor kommer från Halland.

Nordiska museets samling av stickade föremål innehåller i huvudsak koftor, tröjor, mössor, vantar och strumpor. Men där finns även sängöverkast, örngott och spetsar, med en majoritet från 1800-talet. De flesta av dessa föremål kommer från bondemiljö och är stickade i yllegarn.

Konserveringsansvaret för dessa föremål har konserveringssektionen på Nordiska museet. Till att börja med vill jag lämna en liten orientering i konserveringsetik. Föremålen bör betraktas som dokument. Därför är det vår skyldighet att bevara föremålen med deras dokumenterade innehåll för framtida generationer. Vid konservering får man inte ändra på något, tex sprätta upp originalsömmar o.d. Man får inte ta bort något, som kan tala om vad föremålet har varit utsatt för under den tid då det brukades. Den etnologiska konserveringen, som man tillämpar vid Nordiska museet, skall bevara föremålet i det utseende det hade när det kom till museet. Det kan visa hur ägaren skötte föremålet under användningstiden, tex hur det lagades. Det är kulturhistorien vi skall bevara. Vi rekonstruerar inte till ett utseende som föremålet eventuellt kan ha haft som nytt. Fläckar kan även förekomma, som visar vad föremålet råkat ut för under användningsperioden, så att säga "kulturhistorisk smuts", som inte får tas bort.

Vid textilkonservering använder man tyg/väv som konserveringsmaterial. Detta tyg skall utseendemässigt ligga föremålet

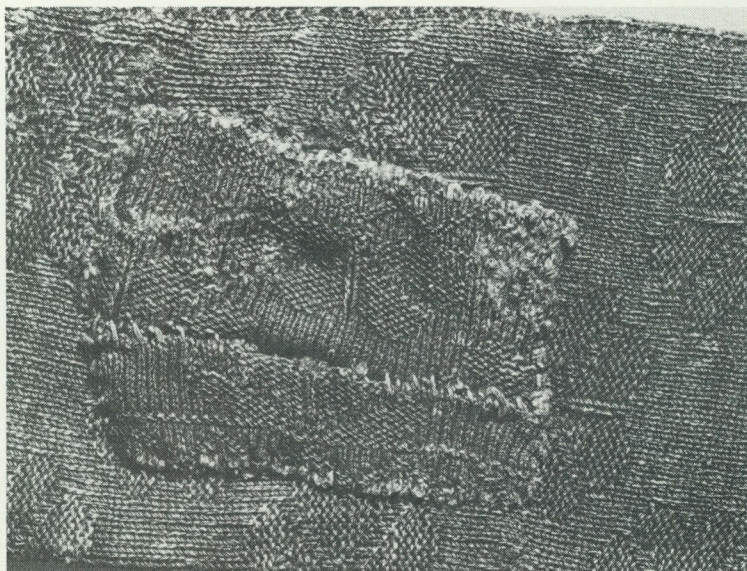


Den gröna koftan före konserveringen. Foto Ulla Wåger.

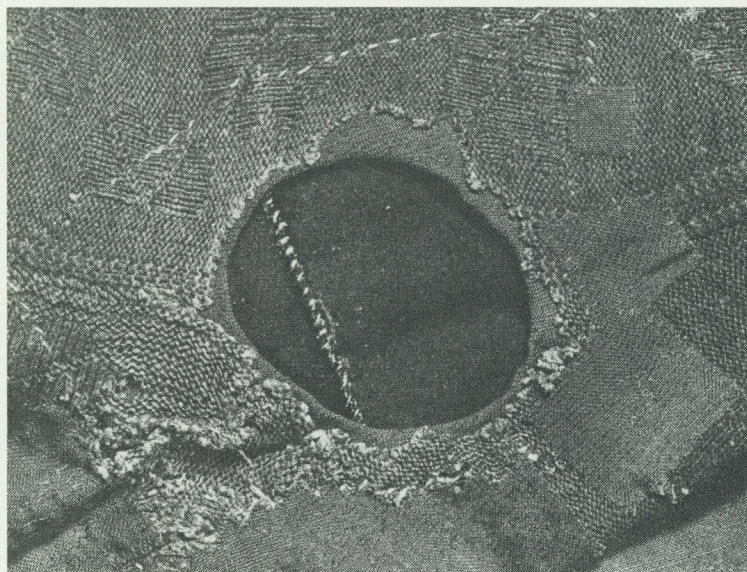
Koftan i färdigkonserverat skick. Foto Ulla Wåger.



*Höger ärm med
den lagade arm-
bågen. Foto
Ulla Wåger.*



*Avigsidan av hö-
ger ärmhåla med
det konserverade
hålet under den
blåa klädeslappen.
Foto Ulla Wåger.*





Den röda koftan i färdigkonserverat skick.

så nära som möjligt i kvalitet, vävnadsteknik och färg. Vid skador och förslitningar använder man lappar av tyget, som sys fast på avigsidan. Från rätsidan syr man ner den skadade delen. Denna konservering kan tas bort utan att skada föremålet, om man någon gång i framtiden finner en bättre metod.

Nordiska museets textilkonservering har under de två sista decennierna utvecklats konserveringen av stickade föremål. Konserveringsmaterialet var tidigare tuskafat linne. Med detta linne konserverade man även föremål i ylle. Det glänsande linnetyget gjorde att de konserverade partierna dominerade ylleföremålet. Även föremål

stickade i glansigt yllegarn bleknade bredvid dessa linnelappar.

Ett utvecklingsarbete började under 1960-talet på textilkonserveringen. Vi försökte med stickade lappar i olika utföranden samt trikå. Utseendemässigt kunde dessa försök inte accepteras. Stickat material är ju också elastiskt och därigenom kan spänningar uppstå mellan de båda materialen, då föremålen flyttas och sätts på figurer.

Till slut kom vi fram till ett tunt, tuskafat ylletyg, i dagligt tal kallat yllefaggduk. Detta tyg är förträffligt vid konservering av stickade ylleföremål. Tyget är stumt, därigenom uppstår inga spänningar. Det är

Konserveringsbild från den röda koftan. Foto Ulla Wåger.



inte dominerande utan underordnar sig föremålet.

Vid konservering av två tidiga Hallandskoftor av ylle användes detta ylletyg med ett mycket gott resultat. Dessa båda koftor, en grön och en röd, är av en mycket hög kvalitet. Den som har tillverkat dem har varit en mycket skicklig stickerska. De är mönsterstickade i räta och aviga maskor på rundsticka med jämna maskor och skickligt gjorda intagningar och utläggningar i sidorna. Senare har de blivit uppklippta mitt fram och skodda framtill och runt halsen med tuskaftat linne.

Den gröna koftan är stickad av vitt 2-trådigt yllegarn. Som färdigt plagg är den färgad i en varm mörkgrön färg, vilket framgår av plaggets avigsida. Rättsidans färg är genom blekning blågrön och flammig och på vissa mycket slitna ställen helt

bortnött. Koftan har blivit lagad med en mörkblå klädeslapp i höger armhåla och på höger armbåge är den lagad med stickade lappar från själva koftan. Man har även sytt ihop trasiga delar med oblekt 2-trådigt lingarn. Alla dessa lagningar har naturligtvis konserverats, för att visa hur koftan behandlats under användningsperioden.

Det tuskaftade konserveringsmaterialet av ylle har en trådtäthet av 14 tr/cm i varp och inslag. Koftan har en masktäthet av 3 maskor och 5 varv per cm. Konserveringsmaterialet är infärgat av textilkonservatorn. Det blev många olika infärgningar, eftersom färgen är så olika vid de många hålen. De trasiga och sköra delarna är nedsydda med silkestråd på konserveringsmaterialet. Även silkestråden är infärgad av konservatorn.

Den röda koftan har samma kvalitet och

masktäthet som den gröna. I denna kofta är garnet infärgat. Den har därigenom en färg som bättre stått emot tidens påfrestningar. Men helt jämn i färgen är den ju inte utan även här har konservatorn fått göra många infärgningar. I denna kofta kan man ana hur utsökt den varit från början, ty i färdigkonserverat skick blev den mycket vacker. Det är textilkonservator Ingrid Wahlström som utfört konserveringen av koftan och

därigenom fått den att närapå framstå i sin ursprungliga glans.

Litteratur:

Jedrzejewska, H, Konserveringsetik. 1980.

Leene, J, Textile Conservation. 1972.

Wintzell, I, Sticka mönster. Historiskt om stickning i Sverige. 1976.

Summary

Conservation of knitted garments at Nordiska museet

The art of knitting came to Sweden in the mid-17th century. It is documented at that time in Halland, whence it spread throughout the country. The Nordiska museet collection contains jackets, mittens, stockings, headwear and also bedspreads, pillow-cases and lace, most of which from the 19th century and from peasant milieux.

In the 1960s the Textile Conservation Department of Nordiska museet started to develop methods of conserving knitted articles. Pieces of linen

had earlier been used also for conservation of woollens. Various tests were made and the outcome was a thin woollen tabby fabric. This fabric was selected, so precluding the tensions which may arise between elastic materials. It is pliable, so that the knitted article dominates.

To show a result of conservation a description is given of the conservation of two early jackets from Halland.